

3. Дворяк С.В. Лікування опіоїдної залежності агоністами опіоїдів: навч.-метод. посіб. для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закл. після диплом. освіти / С.В. Дворяк [та ін.] // – К.: К.І.С., 2012. – С.10. 33-34.
4. Михайлов Б.В. Критерії діагностики і психотерапії розладів психіки та поведінки / Б.В. Михайлов [та ін.] // Харків. – 2003. – Режим доступу: <http://www.psychiatry.ua/books/criteria>.
5. Скрипніков А. М. Наркологія / А.М. Скрипніков, О.К. Напрєнко, Г.Т. Сонник // – Полтава : [б. в.], 2005. – С.3.

Реферати

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ НАРКОЛОГИИ

(АДДИКТОЛОГИИ) ИНОСТРАННЫМ СТУДЕНТАМ В УКРАИНЕ
Ждан В.Н., Скрипников А.Н., Бобырев В.Н., Денєко М.А., Кидонь П.В.

В статье представлены некоторые аспекты, которые должны учитываться преподавателями при преподавании наркологии и проблем зависимости иностранным студентам в высших медицинских учебных заведениях Украины. Оптимизация учебного процесса в контексте данной проблематики основывается на опыте сотрудников кафедры психиатрии, наркологии и медицинской психологии ВГУЗУ «Украинская медицинская стоматологическая академия». Даны рекомендации по унификации учебного процесса в соответствии с международными нормами, этнокультуральными, национальными, религиозными особенностями студентов.

Ключевые слова: психиатрия, наркология, аддиктология, иностранные студенты, медицинское образование.

FEATURES OF NARCOLOGY (ADDICTOLOGY)

TRAINING OF FOREIGN STUDENTS IN UKRAINE

Zhdan V.M., Skrypnikov A.M., Bobyrov V.M., Deneko M., Kydon' P.

In the article some aspects, which should be considered by teachers during teaching narcology and dependency problems foreign students in higher medical educational institutions of Ukraine are presented. Optimizing the learning process in the context of this problem is based on the experiences of members of the department of psychiatry, narcology and medical psychology HMEIU "Ukrainian Medical Stomatological Academy". Recommendations for standardizing the educational process in accordance with international norms, cultural, national and religious features of students are rendered.

Key words: psychiatry, addictology, foreign students, medical education.

УДК 616.89+376.68(477)

В.М. Ждан, А.М. Скрипников, М.О. Денєко, В.В. Шиндер, Г.А. Небесний
ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-БІОЛОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО УМОВ НАВЧАННЯ В ПОЛТАВСЬКОМУ РЕГІОНІ

В роботі наведені результати порівняльного дослідження соціально-біологічної та психологічної дезадаптації студентів-іноземців з Арабських країн, проживаючих в Полтавському регіоні. Результати дослідження показали, що для більшості студентів-іноземців характерна наявність соціально-біологічної та психологічної дезадаптації. Встановлений взаємозв'язок та залежність між психологічною та соціально-біологічною дезадаптацією в них.

Ключові слова: соціально-біологічна дезадаптація, психологічна дезадаптація, тривога, депресія.

Освіта являється основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави в цілому. Вона є визначальним чинником політичної, суспільно-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, сприяє відтворенню та нарощуванню інтелектуального, духовного та економічного потенціалу суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [5,7]. В умовах євроінтеграції українського суспільства поступово відбувається реформування системи освіти з метою забезпечення якісної методології викладання та забезпечення конкурентоспроможного фахівця в світовій системі охорони здоров'я [1,2]. Тому для України європейська інтеграція – це вагомий стимул для успіху економічної та політичної трансформації, що може стати основою національної консолідації. Євроінтеграція, таким чином, стає ключовою ланкою відкриття України світу. Саме ці інтегративні зміни стали умовою появи підвищення інтересу до освітньої продукції з боку інших держав та еміграційними процесами студентів з багатьох країн світу [4,6].

Однією з найважливіших сфер розвитку євроінтеграції є сфера вищої освіти, де вона набула форм Болонського процесу. На сьогодні 46 європейських країн, включно з Україною, є його учасниками. Тому не випадково Україна привертає увагу молоді багатьох держав світу як держави з привабливою інфраструктурою перспективних освітніх послуг. В Україні навчаються студенти з більше, ніж 100 країн світу, причому переважають представники Китаю, Туркменістану та Російської Федерації, а також питому вагу представляють студенти-іноземці з Арабських країн, тобто представники тропічного та субтропічного клімату. Не виключенням у цьому відношенні являється Полтавський регіон, в якому пріоритетними напрямками освіти для них є медицина та технічні науки. Але позитивні тенденції привабливості освітніх послуг в Україні, зокрема і в м. Полтава, мають свої негативні сторони. З перших днів присутності в Україні громадяни тропічних та субтропічних країн знаходяться в незвичному соціокультурному, кліматичному, мовному та національному середовищі. Сукупність негативної дії цих факторів породжує формування соціальної, біологічної та психологічної дезадаптації в них, що негативно позначається на рівні їх фахової освіченості, знижує мотивацію до навчального процесу [8]. Тому вивчення соціальних, біологічних та психологічних умов та їхній вплив на відношення до навчального процесу в студентів-іноземців визначило пріоритет нашого дослідження.

Метою роботи було- вивчення соціально-біологічних та психологічних особливостей дезадаптації іноземних студентів з Арабських країн, які навчаються в Полтавському регіоні.

Матеріал та методи дослідження. За період 2012 -2013 року в дослідженні взяли участь 46 студентів-іноземців першого курсу стоматологічного факультету Вищого державного навчального закладу України «Українська

медична стоматологічна академія». Всі респонденти мали громадянство Арабських країн (Туніс, Палестина, Ірак, Алжир, Марокко), тобто являлися представниками тропічного та субтропічного клімату. Обстеження проводилося виключно за бажанням та згодою студентів. Середній вік респондентів основної групи склав $22,3 \pm 4,2$ роки. На момент обстеження термін їхнього перебування в Україні складав 0,8-1,2 роки. З метою порівняння в якості контрольної групи ми додатково обстежили 25 студентів-чоловіків, які мали українське громадянство та являлися студентами вищезначеного вузу. Групи були репрезентативними за віком та статтю. Всім учасникам дослідження проводилося анкетування за допомогою опитувальника індивідуального пристосування, Спілберга-Ханіна та Гамільтона. Анкета індивідуального пристосування містила 72 питання, які дозволяли виявити причини соціально-біологічної дезадаптації в умовах Полтавського регіону, суб'єктивне відношення індивіда до змін в соціальному, економічному, культуральному та біологічному середовищі, а також визначити ступінь задоволеності ним. Вивчення соціального середовища включало дослідження економічних, матеріальних, власне соціальних, політичних та духовних умов існування. Біологічне середовище включало вивчення кліматичних та екологічних умов перебування. Особистісні реакції студентів ми вивчали за допомогою анкет Спілбергера-Ханіна для визначення рівня реактивної тривожності та анкети Гамільтона для вивчення змін настрою.

Результати досліджень та їх обговорення. В процесі дослідження ми виявили, що причиною появи бажання участі в анкетуванні в 27 (58,69%) студентів-іноземців було відчуття психологічного дискомфорту внаслідок невдоволеності соціально-біологічними умовами існування. Відчуття суб'єктивного дискомфорту ними описувалися у відчутті дратівливості, порушення сну, підвищеної втомлюваності, нездатності самостійно розслабитися, головного болю, відволікання уваги, зниження настрою, постійним невдоволенням собою та оточенням. Студенти основної групи вказували на тривалий емоційний стрес, переважно, вегетативні розлади та схильність до різних вірусних захворювань. Аналіз анкети індивідуального пристосування допоміг встановити, що в 38 (82,61%) студентів-іноземців коефіцієнт показника задоволеності існування в соціальному середовищі під час навчання дорівнював 1,2, тобто відповідав середньому ступеню. Вивчення показників біологічної задоволеності існування в 34 (73,91%) студентів-іноземців склав 0,5, що відповідав низькому рівню задоволеності. При детальному аналізі критерію біологічної задоволеності респондентів основної групи встановлено, що зниження даного показника відбулося за рахунок низьких даних кліматичного компонента, в той час як екологічний відповідав середньому ступеню задоволеності. В своїх відповідях студенти-іноземці акцентували увагу на зменшенні кількості сонячних днів протягом року, наявності низьких температур восени та взимку, підвищену вологість повітря в холодні пори року, зміну часового поясу. В осіб контрольної групи середній показник анкети індивідуального пристосування характеризувався середніми величинами, що давало можливість зробити висновок про достатній рівень задоволеності ними соціальним та біологічним середовищем існування.

Аналіз результатів шкали оцінки рівня реактивної тривожності основної групи дозволив встановити, що в 32 (69,56%) осіб показники були в межах 10-30 балів, що відповідали рівню низької тривожності в них, а в 3 осіб (6,52%) – 31-40 балів, що відповідали середньому рівню тривожності. 9 (19,56%) осіб тривожності взагалі не відчували, що підтвердилося результатами анкетування. Високого рівня тривожності в респондентів основної групи ми не виявили взагалі. Вивчення показників за вказаною шкалою в представників контрольної групи характеризувалося відсутністю тривожних відчуттів в них. Аналіз результатів шкали Гамільтона дозволив встановити, що у 24 (52,17%) осіб результати виявилися в межах 7-16 балів, тобто відповідали легко вираженому депресивному розладу. В 2 (4,35%) — в межах 17-22 балів, тобто становили депресивний розлад середнього ступеню тяжкості. Важкої депресії не було виявлено в жодного студента. В 1 (4%) особи контрольної групи ми виявили депресивний розлад легкого ступеню тяжкості. При дослідженні причин виникнення зниженого настрою та підвищеного рівня особистісної тривожності виявилось, що в 41 (89,13%) студента-іноземця основної групи вони пов'язувалися з незадоволеністю в біологічному середовищі існування за рахунок кліматичної складової.

Висновки

1. На основі отриманих даних можна вважати, що особливості адаптації іноземних студентів з країн тропічного та субтропічного клімату, які перебувають на навчанні в Україні, зокрема в Полтавському регіоні, визначає комплекс факторів (біологічних, соціальних та психологічних). Найбільш вагомим та деструктивним з них являється зниження кліматичного компонента соціально-біологічного існування.
2. Зниження показників соціально-біологічного критерію задоволеності існування призводить до появи психологічної дезадаптації в студентів-іноземців, що проявляється у вигляді появи афективних розладів та невротичних реакцій. Поєднання соціально-біологічної та психологічної дезадаптації в студентів іноземців негативно впливає на рівень їх фахової освіченості, знижує мотивацію до навчального процесу.
3. Вивчення причин соціально-біологічної та психологічної дезадаптації дозволяє використовувати ефективні психологічні методи саморегуляції в таких студентів в педагогічному процесі з метою підвищення їхньої особистісної мотивації до навчання та підвищення показників успішності.

Література

1. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть (Спроба прогностичного аналізу) /Віктор Андрущенко /В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. - №1. – С.11-17.
2. Жук Ю. Треба вміти дивитись у вічі, або в Болонський процес слід входити з українським позитивним досвідом, враховуючи реалії /Ю. Жук // Вища школа. - 2005. – С.12-17.
3. Міляєва В.Р. Компетентісно зорієнтований підхід в освіті як основа розвитку суб'єктивності особистості та професійного самовизначення майбутнього державного службовця / В.Р. Міляєва // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України.– 2011.- №3.- 12 с.

4. Мотунова І.Г. Іноземні студенти як показник конкурентоспроможності українського вишу (на прикладі Луганського Національного університету ім. Т.Г. Шевченка) / І.Г. Мотунова // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка.- 2012.-№ 2 (237).- С.149-159.
5. Національна доктрина розвитку освіти в XXI столітті.- К.: Шкільний світ. - 2001.- С. 24-29.
6. Проценко Г. М. Основні проблеми адаптації першокурсників у ВНЗ / Г.М. Проценко, О.М. Швець // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка.- 2012.- № 2 (237).- С.160-165.
7. Сидоренко В.К. Освіта – стратегічний ресурс економічного розвитку сучасного суспільства / В.К. Сидоренко // Біоресурси і природокористування.- Т 2, № 3-4.-2010.- С.141-148.

Реферати

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНО-БИОЛОГИЧЕСКОЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЗАДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К УСЛОВИЯМ ЖИЗНИ И ОБУЧЕНИЯ В ПОЛТАВСКОМ РЕГИОНЕ

Ждан В.Н., Скрипников А.Н., Денко М.А., Шиндер В., Небесный Г.

В работе показаны результаты исследования социально-психологической дезадаптации студентов-иностранцев Арабских государств к условиям жизни в Полтавском регионе. Результаты исследования показали, что для большинства студентов-иностранцев характерно наличие социально-психологической дезадаптации. Выявлена зависимость между психологической и социально-биологической дезадаптацией у них.

Ключевые слова: социально – биологическая дезадаптация, психологическая дезадаптация, тревога, депрессия.

FEATURES OF SOCIO-BIOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL DYSADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO CONDITIONS OF LIFE AND EDUCATION IN POLTAVA REGION

Zhdan V.M., Skrypnikov A., Denko M., Shnyder V., Nebesniy G.

This article presents the comparative study results of socio-biological and psychological dysadaptation foreign students from Arab countries living in the Poltava region. The research results show that for the majority of foreign students socio-biological and psychological dysadaptation is typical. Correlation and dependence in them between psychological, social and biological dysadaptation are detected.

Key words: social desadaptation, psychological desadaptation, biological dysadaptation, anxiety, depression.

УДК 378.147

О.О. Закарлюк, С.І. Лехніцька, О.В. Савилюк
Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН У ВНЗ УКРАЇНИ

В статті розглядаються основні проблеми навчання іноземних громадян в умовах кредитно-модульної системи. При реформуванні вищої освіти на засадах Болонської декларації мають бути врахованими пріоритети збереження специфіки національних систем освіти, з одного боку, а з іншого – виникає потреба в уніфікації вимог, змісту, якості освіти, а також вирішення проблеми конвертації дипломів фахівців, яка має на меті посилення якості і конкурентоспроможності європейської вищої школи в освітньому просторі. Викладені основні переваги запровадження нової системи навчання і, разом з тим, звернена увага на недоліки, що заважають ефективно використовувати переваги.

Ключові слова: набір іноземних громадян, інститут кураторства.

З настанням ери глобалізації спостерігається зростання усвідомлення більшою частиною світу необхідності встановлення тісних економічних і політичних зв'язків між європейськими країнами. Тенденції до зміцнення і налагодження зв'язків простежуються також і у сфері освіти та науки, що сприяють формуванню і зміцненню інтелектуального, соціального, культурного та науково-технологічного потенціалу єдиного європейського простору. З розширенням Євросоюзу виникають чинники, що впливають на формування Європейського простору вищої освіти. Європейська система освіти всебітньо визнана як незамінний фактор соціального і гуманітарного розвитку, а також як невід'ємна складова зміцнення і збагачення європейської спільноти, спроможної дати своїм громадянам необхідні знання та можливості для входження в нове тисячоліття, водночас усвідомлення приналежності до єдиного соціального і культурного простору [Москаленко, Яворовський, Свінцицький, 2005, с. 4]. Зважаючи на те, що система освіти має глибокі корені в духовній та матеріальних сферах минулого і сучасного, слід врахувати, що система і організація освіти у різних країнах мають свої особливості. При реформуванні вищої освіти на засадах Болонської декларації мають бути врахованими пріоритети збереження специфіки національних систем освіти, з одного боку, а з іншого – виникає потреба в уніфікації вимог, змісту, якості освіти, а також вирішення проблеми конвертації дипломів фахівців, яка має на меті посилення якості і конкурентоспроможності європейської вищої школи в освітньому просторі.

Інтеграція України в Європейській освітній простір передбачає наявність спеціалістів міжнародної конкурентоспроможності і гармонійності, що вимагає суттєвої перебудови традиційної системи навчання у вищій школі. Головними цілями оновленої системи організації навчання є підвищення якості та конкурентоспроможності європейської вищої освіти, мобільності студентів, викладачів, науковців. Слід врахувати, оновлена система організації навчального процесу передбачає здатність випускників європейських вищих навчальних закладів до працевлаштування в умовах глобального ринку праці [Токарчук, Капітан, Рубіна, Мантак, 2008, с.27]. З огляду на те, що більшість іноземних громадян по закінченню нашого університету продовжують навчання або працевлаштовуються в інших країнах Європи чи Америки, запровадження єдиних стандартів організації навчального процесу є досить вагомою перевагою Болонського процесу.

Цілеспрямований рух у напрямі нового підходу до системи освіти, яка б відповідала вимогам сучасного розвитку суспільства, а також запровадження положень Болонської декларації, що зорієнтована на сімейну медицину як основу світової системи охорони здоров'я, пов'язані зі значними труднощами у підготовці як вітчизняних, так і іноземних студентів. Навчання іноземних громадян у університеті – важливий і в той же час складний процес. Ця